

Wat gebeurt er allemaal in de omgeving van Bokhoven en welke invloed heeft dat op de zaken die wij vanuit VERBAB ondersteunen en verdedigen?

We zetten de onderwerpen op een rijtje:

Nevengeul in de Bokhovense waard

Het initiatief van RWS om de Bokhovense Waard te doorkruizen door een parallel aan de Maas meestromende geul heeft ongetwijfeld een positief effect op de ecologische waarde van de omgeving. Het ontwerp behelst echter een afsluiting van de Maasstrandjes. De wens van veel Bokhovenaren was om toegang voor wandelaars en vee tot de strandjes te kunnen behouden.

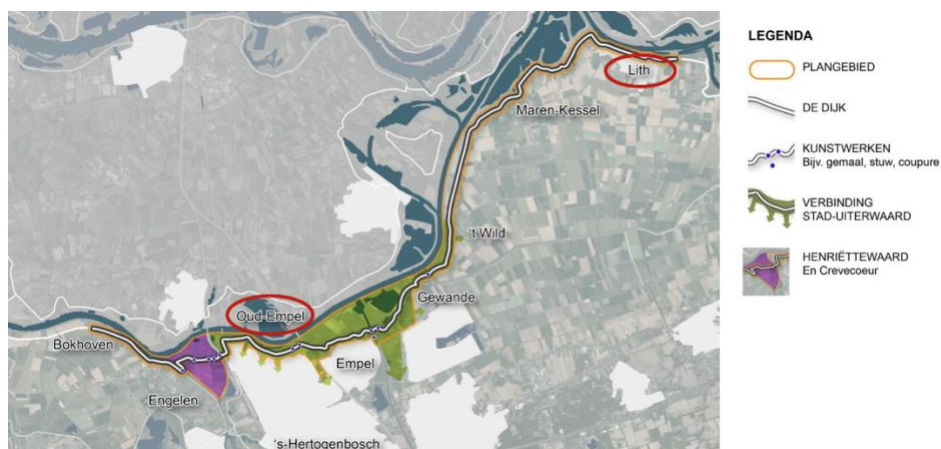
De communicatie met de RWS projectleiding hierover liep uitermate stroef en leidde tot niets. Ook het indienen van Zienswijzen heeft geen verandering aan de plannen van RWS kunnen brengen. De plannen worden uitgevoerd zoals ze zijn opgesteld. RWS heeft het proces strikt conform de regels laten verlopen, inclusief de momenten dat er gelegenheid werd gegeven tot participatie.

Het project moet gerealiseerd zijn in 2026. De grondverwerving is echter nog niet afgerond.

Als duidelijk is waar het uiteindelijke eigenaarschap ligt en wie verantwoordelijk is voor het beheer zullen we opnieuw vanuit VERBAB een poging doen om onze wens voor het verbinden van de oevers van de Nevengeul ingevuld te krijgen.

Dijkversterking Lith Bokhoven

Het moet gezegd worden dat Aa en Maas in de voorlichting over het project moeite steekt. Tijdens meerdere inloopavonden werd de gelegenheid gegeven kennis te nemen van het project en daarover vragen te stellen. Ook werden bewoners uitgenodigd deel te nemen aan werktafels. Hoewel de details in de komende periode verder uitgewerkt moeten worden is duidelijk dat de werkzaamheden zullen leiden tot aanpassing van de dijk bij Bokhoven tot aan het bediscussieerde paaltje.

De nieuwsbrief van Aa en Maas vermeldt het volgende voor wat betreft de planning:

In grote lijnen zien de stappen en de planning voor het komend jaar er als volgt uit:

- **Tot en met februari 2026:** we richten ons op Lith, Oud-Empel, Henriëttewaard en Stad-Uiterwaard. Voor deze gebieden werken we twee kansrijke alternatieven uit. We kijken naar maakbaarheid, kosten,

vergunningen en milieueffecten. Ook halen we ideeën op bij de omgeving en gaan we na hoe zij tegen deze twee alternatieven aankijken. Eind februari bepaalt de stuurgroep de richting voor deze gebieden.

- **Februari – juni 2026:** we werken voor het hele dijktraject de kansrijke alternatieven verder uit. We onderzoeken hoe we extra maatschappelijke waarde kunnen toevoegen. Ook hiervoor brengen we de maakbaarheid, betaalbaarheid, vergunbaarheid en milieueffecten in beeld en is er afstemming met de omgeving via meerdere bijeenkomsten. Eind juni worden de contouren van het voorkeursalternatief vrijgegeven.
- **Juni – december 2026:** Na de zomervakantie organiseren we bijeenkomsten over de contouren van het voorkeursalternatief. De stuurgroep neemt in december een besluit over het voorkeursalternatief.
- **Vanaf 2027 - de planuitwerking:** in de planuitwerking werken we het ontwerp in detail uit. Denk aan het ontwerp van opritten, de precieze hoogte van de dijk en aansluitingen op percelen en ruimte die nodig is voor de machines om de maatregelen uit te voeren. Tijdens de planuitwerking wordt ook duidelijk hoe de dijkverbetering wordt uitgevoerd. Ook in deze fase blijven we in gesprek met bewoners en belanghebbenden. Uiteindelijk wordt het ontwerp inclusief de formele besluiten en vergunningen naar verwachting in 2029 ter inzage gelegd en daarna definitief vastgesteld.

Ondanks dat we vanuit VERBAB vrijwel alle bijeenkomsten hebben bijgewoond en meerdere keren overleg met de gebiedsmanager en projectleider hebben gehad, is onze rol bescheiden.

HoWaBo II

Je kan er niet omheen. De capaciteit van de Maas is onvoldoende om bij zware neerslag het water van de Dommel en de Aa af te voeren. Vanuit het project Hoogwateraanpak Brabant Oost is gewerkt aan het uitwerken van verschillende oplossingsalternatieven. Een van de meest kans hebbende oplossingen is het inzetten van de potentiële bergingscapaciteit van de Bokhovense Polder. Vooruitlopend op hoe dat er dan uit gaat zien gaf de Aa en Maas projectleider aan dat door verhoging van de wegen het ingesloten gebied als bergingsgebied gebruikt kan worden.

5. Bokhovense Overlaat

Nieuwe gestuurde berging in reeks bergingen van HoWaBo 1

Impact	Stichtingskosten	Levensduurkosten/jaar	Kosten per miljoen m ³	Realisatietermijn
21 miljoen m ³	€31,7 miljoen	€2.300	€1,51 miljoen	10-20 jaar

Het werkboek HoWaBO bevat nog een opvallend detailkaartje waarbij de dijkverlegging bij Bokhoven is ingetekend. Startpunt voor de dijkverlegging is het paaltje dat ter sprake kwam tijdens de afstemmingen over de dijkversteving Lith-Bokhoven.

Deltaplan Grote Rivieren

Het Nederlands rivierengebied is kwetsbaar. Bij extreme of langdurige regenval stijgt het water in de rivieren en neemt de kans op overstroming toe. En bij langdurige droogte dalen waterstanden juist en kunnen er watertekorten ontstaan. Om ons goed hierop voor te bereiden, geven we rivieren sinds de jaren 90 meer de ruimte. Zo kunnen we bij hoogwater het water veilig afvoeren. En in droge periodes water beter vasthouden. Het programma Ruimte voor de rivieren geeft aandacht aan de maatregelen die genomen kunnen / moeten worden om te behoeden voor overstromingen.

Het programma heeft een aantal documenten opgeleverd die melding maken van een voorkeursstrategie waarbij van het verleggen van de dijk bij Bokhoven sprake is.

Uit het document de Potentiele Voorkeursstrategie Bedijkte Maas lezen wij het volgende:

In onderstaand kaartje zijn de hoofdlijnen van de potentiële voorkeurstrategie weergegeven (een meer gedetailleerde kaart is te vinden in bijlage 2). De drie grote maatregelen (twee retentiegebieden en dijkverlegging Bokhoven-Heusden) zijn door het rijk reeds ruimtelijk gereserveerd in het Besluit algemene regels ruimtelijke ordening (Barro).

Figuur: Schematische weergave van de potentiële voorkeurstrategie
In oranje de uiterwaardverlagings en een nevengeul. In groen de dijkophoging van 30 cm (excl. de kwetsbare trajecten). Rechts in de figuur de 2 retentiegebieden. Links in de figuur zomerbedverbreding, aanvullende dijkverhoging en dijkverlegging bij Bokhoven. In paars de drie locaties voor aanvullende keuzen.

Energiehub Heusden

Met 97 ingediende Zienswijzen op de Notitie Reikwijdte en Detailniveau windenergie heeft de gemeente Heusden het druk gehad met de beantwoording. Tot de aanbieders van Zienswijzen behoorde ook de gemeente 's-Hertogenbosch, die stelde verrast te zijn dat er tot nu toe, ondanks eerdere uitnodigingen vanuit 's-Hertogenbosch, om af te stemmen over de plannen voor de mogelijke plaatsing van een energiehub op de gemeentegrens geen invulling is gegeven. Verder stelde de gemeente 's-Hertogenbosch dat zowel de BREB als de Vereniging Bescherming Authentiek Bokhoven bij de afstemmingen betrokken zouden moeten worden en doet een sterk beroep op "naoberschap".

Ook het vurig betoog van Stephan Leutscher heeft niet kunnen voorkomen dat de NRD zonder noemenswaardige aanpassingen door de gemeenteraad is goedgekeurd.

De gemeenteraad heeft wethouder van den Bosch wel verplicht door TNO een PERSEUS onderzoek uit te laten voeren naar de eventuele radarhinder op de signalen van het militaire radarstation Herwijnen. Dit omdat het zoekgebied 8 (Bokhovense Polder) ruim binnen de grens van 15 km valt en voor objecten zoals windturbines die binnen deze straal worden gepland specifieke garanties afgegeven moeten worden.

Toetsingshoogte bouwwerken in meters t.o.v. N.A.P. radarverstoringsgebied Herwijnen (zone 15 km).

De gemeente Heusden vervolgt haar zoektocht naar het ideale zoekgebied door het uitvoeren van een MER, waarbij het advies van de Commissie voor de milieuraapportage (mer) ongetwijfeld wordt opgevolgd.

Het advies van de Commissie luidt als volgt:

De Commissie adviseert de gemeente om in het MER de milieugevolgen te vergelijken van zowel kleinere als grotere turbines, met tiphoogtes tussen de 225 en 265 meter. Door deze bandbreedte te onderzoeken, ontstaat een duidelijk beeld van de effecten op landschap, natuur en leefomgeving. Volgens de Commissie helpt een analyse van verschillende scenario's — variërend in aantal en grootte van de windturbines — om beter afgewogen keuzes te maken. Zo kan de gemeente voorwaarden stellen die niet alleen bijdragen aan de energietransitie, maar ook aan draagvlak en inpassing in het landschap. Tot slot adviseert de Commissie om eerder gemaakte keuzes in het MER te onderbouwen. Het gaat bijvoorbeeld om de keuze voor minimale afstand van 750 meter tot woonkernen. Dit is belangrijk omdat dergelijke keuzes van invloed zijn op de afbakening van de zoekgebieden en daarmee mogelijk ook op de plaatsingsmogelijkheden van de windturbines en op de milieugevolgen.

VERBAB blijft zich verzetten tegen het plan om in de Bokhovense Polder een energiehub te realiseren en voert daarbij o.a. de volgende argumenten aan:

- De Bokhovense Polder heeft vanuit de gemeente 's-Hertogenbosch een "beschermde" status gekregen voor wat betreft het opwekken van duurzame energie door middel van windturbines;
- De Bokhovense Polder maakt deel uit van het beschermde dorpsgezicht van Bokhoven. Op beschermde objecten binnen de gemeentegrens Heusden werden uitsluitingscriteria toegepast. Dit zou ook moeten gelden voor objecten buiten de gemeentegrens Heusden;
- Er is sprake van een plan voor een energiehub, waar tot voor kort alleen gesproken wordt over een aantal windturbines. Met verwijzing naar Energiepark Haringvliet Zuid blijkt de impact van een energiehub op de omgeving aanzienlijk en voorzien wij cumulatieve effecten die niet in de concept NRD zijn benoemd. Een energiehub stelt voorwaarden aan o.a. infrastructuur, beveiliging, veiligheid, etc.

- Alle eerder benoemde projecten hebben invloed op de inrichting van de Bokhovense Polder en moeten daarom meegenomen worden in de verdere onderzoeken.